

José Antonio Serrano Sánchez,
Professor titular EU Institut d'Educció Física de Canàries,
Departament d'Educació Física,
Universitat de Las Palmas de Gran Canaria.

UNA CONCEPCIÓ SOCIAL DE L'ESPORT. L'ESPORT PER A TOTS

Resum

En aquest article es revisa el concepte d'esport des d'una perspectiva sociològica. S'analitza l'estructura de l'esport federat, com també els seus valors, i es formulen algunes tesis que el relacionen amb el fenomen de la promoció esportiva i l'esport per a tots. Es planteja una breu ressenya històrica del concepte de l'esport per a tots, mirant d'ubicar-lo en el marc de l'estructura social de l'esport contemporani. Així mateix, s'estableixen relacions entre la satisfacció de les necessitats socials i la pràctica esportiva des de la perspectiva d'una societat que tendeix cap al benestar social.

Mirarem de connectar els fonaments polítics de la societat actual amb la necessitat de practicar esport, introduint com a element mitjancer la problemàtica de la determinació dels valors culturals.

S'esmenten alguns textos i documents legislatius, situant finalment la ubicació i el sentit que hauria de tenir l'esport en la societat actual. Per a això ressenyem breument alguns instruments de planificació esportiva, assenyalant les seves característiques més importants.

Paraules clau: sociologia de l'esport, esport per a tots, marketing social.

Les limitacions dels conceptes i del concepte Esport

El debat actual sobre l'esport com a fenomen social i cultural és sobretot

un debat conceptual. Ho és en la mesura que el significat de l'esport en la societat contemporània només valora com a esport una proporció minúscula de la realitat del fenomen esportiu, precisament el que es relaciona amb les organitzacions que s'encarreguen d'administrar-lo, mal anomenades institucions esportives, com posteriorment justificarem.

El distanciament que hi ha entre un concepte i la realitat que pretén descriure és quelcom assumit en l'àmbit de l'epistemologia de les ciències, sobretot de les ciències socials. Un concepte és un contingut figuratiu representat per un terme o, si s'escau, una combinació verbal. Els conceptes no són mai, per més que això pugui semblar evident, idèntics als fenòmens als quals es refereix el seu contingut figuratiu.

Quan volem comunicar una idea o un pensament hem de fer ús inevitablement dels conceptes. Aquest distanciament entre un concepte i la realitat que pretén descriure troba una primera limitació en l'ús del llenguatge. Per transmetre el concepte hem d'establir un terme, que denominem el *definiendum*, i una combinació de paraules que li donin contingut figuratiu, el que denominem *definiens*. Com indica Renato Mayntz, en aquest procés de concreció d'un concepte, parcel·lem i limitem la realitat social del fenomen. El concepte, com a molt, posa de manifest en quins fenòmens o circumstàncies estem pensant quan emprem la paraula corresponent.

Aquesta relació entre concepte i realitat sembla una relació simplista, tanmateix induïx a l'error. Els con-

ceptes reflecteixen la percepció que tenim de la realitat, i ara el problema ja no resideix solament en els límits de la percepció, sinó també en l'atenció selectiva que guia les nostres percepcions. Es diu en aquest cas que la relació entre un concepte i la realitat no és casual o arbitrària, sinó que en darrera instància està condicionada pels interessos, en un sentit molt ampli. Percebem de manera preferent allò que per a nosaltres és important i significatiu, i, com diu Mayntz, això passa després a formar part essencial del contingut figuratiu d'un concepte (Mayntz, R. et al., 1985:14).

Això no vol dir que els conceptes no siguin útils o que no tinguin cap valor, sinó que, precisament, el que pretenem ressaltar és la relativitat i les limitacions del seu ús respecte de la realitat que pretenen descriure. Els conceptes són útils i indispensables en la mesura que ordenen conceptualment un fenomen determinat i assenten les premisses del que ha de ser investigat. Les conclusions i els resultats que s'obtinguin només són vàlids en el marc conceptual on s'enquadra la investigació, i això és una *conditio sine qua non* en la investigació. Qualsevol intent de generalitzar induïx a l'error i és, per tant, una fallàcia.

Si avui, en lloc de parlar del tema de l'esport, tractéssim altres objectes diferents, com les *revolucions* o la *satisfacció laboral*, per exemple, el problema no seria diferent, i els *definiens* que atribuiríem a aquells objectes, no podrien, encara que ho volguéssim, identificar-los amb el que una revolució o la satisfacció laboral és en realitat. Amb el concepte Es-

port passa quelcom semblant. La relativitat, tant en un pla històric com transcultural, i el caràcter polisèmic que amaga, no fa possible trobar un contingut figuratiu que satisfaci tothom. L'esport no ha tingut el mateix significat en diverses èpoques històriques. De la mateixa manera que no té el mateix significat en diverses cultures. Tant és així que la literatura recull prop de vint continguts figuratius diferents del terme esport, la majoria dels quals són fruit d'un procés d'investigació que ha requerit prèviament l'establiment d'uns límits que guiïn l'atenció de l'investigador cap als fenòmens que s'han d'observar.

Si aquí diguéssim que l'esport és tota activitat humana que impliqui (1) *una acció motriu significativa*, (2) *codificada sota la forma de competició* i (3) *que sigui institucionalitzada*, ja estaríem perdent de vista una gran part de la realitat del fenomen esportiu. Deixem de considerar com a esport un conjunt d'activitats que no impliquen un enfrontament codificat, i potser una cosa més important, tot un conjunt d'activitats no institucionalitzades. Aquesta concepció de l'esport, definida d'una manera precisa i magistral per Pierre Parlebás (1988:49), ha aportat grans contribucions a la investigació de l'esport i al descobriment de l'autèntic valor de moltes activitats per a l'Educació Física. Tanmateix, el distanciament que marca respecte de l'esport com a realitat social tendeix a marginar, esportivament parlant, grans segments de població que no s'adhereixen a un esport codificat i institucionalitzat.

Fa uns anys, una organització belga anomenada Bloso, amb la col·laboració de la Universitat de Lovaina i el Consell d'Europa, va fer un estudi sobre els índexs de participació en l'esport. Urbain Caleys i Jan Hertogen, els investigadors responsables, van dissenyar una investigació, els objectius de la qual eren contrastar els índexs de *participació objectiva* (persones que realment practiquen activitat físico-esportiva), amb els ín-

dexs de *participació subjectiva* (persones que declaren afirmativament practicar esport). Els resultats van ser espectaculars: el percentatge de persones que realment practicaven esport (61%) quasi doblava el dels que declaraven *afirmativament* practicar esport (37%). La conclusió és que gairebé la meitat de les persones que practiquen alguna mena d'activitat física no ho fa conscientment, és a dir, no identifiquen l'esport amb la pràctica que realitzen (De Knop, 1988:21).

El que suggeria aquest estudi, al nostre parer, és l'existència d'una distorsió del concepte de l'esport en la societat actual. Aquesta distorsió entre el que és l'esport i el que sembla ser, diversos autors l'han atribuïda a la influència de les organitzacions formals, encarregades de la seva administració, i del que s'ha anomenat els *mass media* (els mitjans de comunicació de masses). El fet que la concepció de l'esport no s'ajusti a la realitat dels canvis que viu ha motivat que moltes organitzacions polítiques i socials, des de 1966 aproximadament, busquessin un canvi del terme per un altre que reflectís més fidelment el que manifesta la realitat.

Miguel Piernavieja, un historiador de l'esport reconegut i ja desaparegut, va situar l'origen del terme esport al segle XII. En el *Poema del Mio Cid* es recull el terme *deportare*, el sentit figuratiu del qual al·ludia a una activitat la característica principal de la qual era el gaudi (Piernavieja, M., 1985). Fent un salt més gran en la història, podem situar l'origen de la concepció actual de l'esport en la primera meitat del segle XIX. Les universitats i els col·legis britànics d'aleshores van acollir les primeres manifestacions del que més tard seria l'esport modern. La difusió d'aquestes primeres manifestacions va trobar en el moviment olímpic del baró Pierre de Coubertin la base més sòlida per consolidar l'esport com a ve-

ritable institució i la conseqüència més immediata i important va ser-ne la creació de milers d'organitzacions arreu del món encarregades d'administrar-lo. No és estrany, doncs, que la concepció de l'esport modern encara vagi estretament vinculada a l'estructura bàsica del club esportiu tradicional-federació, que transcendint la barrera del local s'instaura a nivell continental i mundial.

La tradició d'aquesta estructura organitzativa gegantesca, tot i considerant la dificultat de precisar la data exacta del seu origen, té més d'un segle d'existència. En contrast amb això, la tradició de l'Esport per a Tots no arriba als 25 anys i la seva implantació ha tingut més èxit als països industrialment més desenvolupats.

La desnaturalització de la promoció esportiva

Alguns països desenvolupats han estat perseguint la difusió d'un esport popular a partir de la segona meitat de la dècada dels cinquanta i principi dels seixanta. Va arribar a tenir veritable força a partir del que es va denominar Promoció Esportiva. Alguns autors, com el francès Jean Michell Yde, confirmen aquesta tesi i afirmen que el concepte de Promoció Esportiva és predecessor de l'Esport per a Tots (Yde, J., 1988:53).

A Espanya, el fenomen de la Promoció Esportiva va sorgir als anys previs a la democràcia, més o menys coincidint amb el nomenament de Joan Antoni Samaranch com a president de la DNEF i D, al final dels anys seixanta i principi dels setanta. Fernando de Andrés, un polifacètic autor d'articles sobre aquest i altres temes, indica molt encertadament (1983) que la difusió de la Promoció Esportiva va venir a coincidir amb una època de considerable tecnificació de l'esport espanyol i de les seves estructures. És possible que

Rear view. BURLLES, John. Gran Bretanya. Foto Sport

aquesta coincidència hagi desvirtuat el seu significat original. El concepte de Promoció Esportiva s'utilitzava per designar un conjunt d'estratègies i accions que es diferenciaven en els seus plantejaments de les polítiques de l'esport federat. La finalitat de la Promoció Esportiva original era compensar i equilibrar els sistemes esportius de l'excés d'especialització i selecció de l'esport de competició. Hi havia un reconeixement tàcit de les repercussions de l'orientació competitiva d'una gran part del model federat, que deixava al marge de la pràctica esportiva un

gran nombre de persones que per les seves limitacions no podien accedir a la pràctica esportiva institucional. Aquesta paradoxa del sistema esportiu va motivar que el mateix sistema fes servir altres mecanismes per complir el que era funció de les federacions. Va sorgir la Promoció Esportiva com una necessitat d'equilibrar i satisfer altres demandes esportives més flexibles i menys especialitzades. Tanmateix, la seva vida fou breu ja que va topiar amb greus problemes d'aplicació i la seva concepció original es va anar desvirtuant.

Una de les campanyes de Promoció Esportiva més populars d'aquella època, *Contamos contigo*, com assenyala Fernando de Andrés, (1983:31) es va utilitzar per expressar més un desig que una intenció. Tot i que en aquest cas haguem de mirar el costat negatiu de les coses, el *Contamos contigo* va acabar fracassant i claudicant del que veritablement només eren bones intencions. El seu èxit inesperat va desbordar les escasses previsions i va motivar la posada en marxa d'altres accions de promoció menys ambicioses. El fracàs d'aquesta campanya no només va ser causa del que és una constant en aquest tipus d'accions: una inesperada resposta d'associacions i ciutadans, que per la seva convocatòria massiva poden col·lapsar, en alguns casos, els programes ofertats.

Si hi ha alguna cosa que pot fer perdre a les accions de promoció el seu veritable sentit és la seva desvinculació d'un procés global. La Promoció Esportiva adquireix veritable força quan està connectada a tot un procés de planificació. En conseqüència, els fracassos d'algunes campanyes de Promoció Esportiva no es deuen a una suposada o dubtosa manca de contingut en els seus plantejaments, sinó a la desconnexió amb altres estratègies d'actuació i sobretot a la manca d'objectius globals i planificació.

Els que es mouen en l'àmbit de la producció o comercialització de béns o serveis, als quals hem de reconèixer un major coneixement dels instruments destinats a satisfer demandes, saben connectar les accions de promoció a tot un procés de planificació per fixar objectius generals, estratègies, accions finalistes, segmentació d'usuaris potencials, política de preus, canals de distribució, etc. El risc en l'àmbit empresarial és evident, ja que la promoció d'un producte o servei desvinculat del procés temporal de planificació ha provocat fallides importants.

Aquesta breu anàlisi del concepte de Promoció Esportiva pretén sobretot analitzar l'entorn que va motivar la creació d'aquest nou concepte de l'Esport per a Tots. Des de fa uns anys la Promoció Esportiva s'entén de manera diferent a l'original. Si inicialment la finalitat de la Promoció Esportiva era iniciar i potenciar la necessitat bàsica del moviment i l'activitat física de tots els ciutadans, sense distincions d'edat o sexe, presentant l'esport com una cosa socialment desitjable, actualment, la Promoció Esportiva tendeix a identificar-se com la potenciació de l'esport base i la iniciació esportiva dels joves. Paradoxalment, aquest concepte desnaturalitzat de la promoció ha trobat els seus promotors fora de l'estructura formal de l'esport, en l'àmbit de les corporacions locals.

Vivim des de fa uns anys una nova concepció de la Promoció Esportiva, diferent de l'original; però la seva finalitat no és ni nova ni original ja que el foment de l'esport base i la iniciació esportiva fins ara ha estat i continua sent competència dels clubs i les federacions. Caldria preguntar-se quina és la causa d'aquesta pèrdua dels valors implícits en la Promoció Esportiva. Per quin motiu s'identifica amb els postulats d'un esport tradicional quan inicialment la seva funció bàsica era la de compensar els desequilibris del sistema esportiu? Potser la resposta s'hagi de buscar en la mateixa evolució de l'estructura tradicional de l'esport federat.

La idea d'una estructura piramidal de l'esport, la va suggerir fa temps Pierre de Coubertin. El principi de Coubertin deia que calia que cent persones fessin exercicis físics perquè cinquanta arribessin a fer esport i que eren necessaris vint especialistes per aconseguir cinc rècords. Aquesta idea ha estat, avui dia, àmpliament superada. Un autor important que parla sobre aquest fenomen, Zgibniew Krawczyk, indica que la constant de l'esport de competició ja no es regeix per la se-

lecció natural d'antuvi (Krawczyk, Z., 1979: 142). La majoria de les organitzacions que formen part d'aquestes dues estructures adopten un esquema de participació regit pel que alguns autors com Lenk, McClelland o Gutman han definit com el "principi de la fita", del "rendiment" o la "ritualització del rècord". La tecnologia actual ens permet prescindir d'una base massificada i seleccionar els talents des de joves. Això ha suposat un estretament de la base de la piràmide. A això hem d'unir una desviació de l'atenció cap als nombrosos conflictes i problemes que vénen sorgint al seu vèrtex de part dels múltiples estaments que el componen: federacions, associacions de clubs que ambicionen professionalitzar-se, pseudo-sindicats de jugadors, comitès de disciplina, col·legis de jutges i àrbitres, etc. Tot això ens descriu una situació que pot confirmar la tesi segons la qual les corporacions locals han tendit a ocupar el buit creat en la base de la piràmide per les organitzacions esportives tradicionals, les quals orienten cada vegada més la seva atenció cap al manteniment del difícil equilibri al vèrtex de la seva estructura en detriment de la base.

Aquest distanciament entre el model de l'esport federat i la seva base, i potser una cosa més important, el seu desfament respecte dels canvis que viu l'esport en la societat actual és un fenomen al qual apunten nombrosos sociòlegs de l'esport. L'any 1986, en una interessant ponència oficial amb motiu del Congrés Mundial de l'AISEP, Manuel García Ferrando va exposar les seves tesis sobre la crisi de l'esport federat, en contrast evident amb els alts índexs de popularitat i reconeixement que aquest model ha aconseguit, i amb la creixent atenció que els mitjans de comunicació li dediquen. Aquesta crisi es manifesta en la inadaptació del model federatiu als canvis que s'estan vivint en les formes de relació de les persones amb la pràctica esportiva.

Breu anàlisi històrica de l'Esport per a Tots com a concepte

És precisament en aquesta etapa de crisi quan el concepte de l'Esport per a Tots ha assolit un èxit important. Un cop abandonat el terme de Promoció Esportiva, l'Esport per a Tots pretén transmetre una concepció diferent de l'esport mirant de recollir totes les tendències de l'esport en la societat actual.

És d'esperar que aquest nou concepte d'un Esport per a Tots aconsegueixi salvar les limitacions que va trobar la Promoció Esportiva i faci recobrar a l'esport el seu veritable atribut social. El concepte d'Esport per a Tots, com explica el president de la Federació Internacional de l'Esport per a Tots, André Van Lierde, va sorgir fa més de vint anys a l'Europa dels Països Baixos i a Alemanya. En aquell temps va sorgir un fenomen denominat *trimp* basat en la idea que molt poques persones tenien la possibilitat de practicar esport. Tanmateix, aquest moviment, encara en vigència, no va ser del tot satisfactori donada la forta presència de l'esport militar i de les escoles de tecnificació esportiva de l'època. Per aquesta raó, més endavant va intentar buscar una altra via per a aquest moviment. Ja se sabia que una gran quantitat de persones es reunia per fer esport d'una manera no organitzada, el *jogging*, per exemple, reunia prop de 2,5 milions de persones a Alemanya. Es va recórrer al concepte d'Esport de Masses, però no es va acabar d'ajustar a la veritable filosofia de l'Esport per a Tots, ja que exclouia pràctiques minoritàries i l'esport organitzat.

Al 1966, el programa del Consell d'Europa en matèria esportiva adoptà la incipient idea d'un Esport per a Tots com a objectiu prioritari. Dos anys més tard es creà un grup de planificació amb la missió de definir el contingut de la idea de l'Esport per a Tots. Al 1974, hi van haver quatre reunions d'un comitè d'alts càrrecs i

funcionaris del Consell amb la finalitat d'elaborar un document base que va ser tramès als ministres dels països respectius. Per fi, al 1975, un any més tard, es va celebrar la primera conferència de ministres europeus responsables de l'esport, a la qual van assistir 19 països dels 21 membres del Consell de Cooperació Cultural del Consell d'Europa, i s'hi va aprovar la Carta Europea de l'Esport per a Tots.

En aquesta conferència es va debatre el contingut del concepte de l'Esport per a Tots. S'hi van fer al·lusions al caràcter d'oci i temps lliure al qual s'havia d'associar, al dret de cada home i dona a l'esport, que l'Esport per a Tots no havia de parlar d'obligacions i que cada participant havia de tenir més llibertat sense estar subjecte a prestacions o rendiments, etc. Tanmateix, la realitat és que la Carta Europea de l'Esport per a Tots no va recollir fidelment la idea que el mateix moviment pretenia transmetre. Es va dir que l'Esport per a Tots era tot l'esport, la qual cosa equivalia a dir que totes les coses continuaven igual. Les raons no són difícils d'entendre,

perquè a la Conferència hi havia representants de tots els sectors de l'esport i alguns no acceptaven la definició d'oci com a única definició de l'Esport per a Tots.

Les vicissituds i els obstacles amb els quals s'ha enfrontat, no tant la filosofia de l'Esport per a Tots, sinó l'acceptació d'un concepte que recollís tot el que es pretén suggerir, amb dues simples paraules, han estat ben diverses. D'entre les moltes definicions que podem trobar podríem ressaltar la que estableix la mateixa Federació Internacional: "Esport per a Tots són totes les accions humanes destinades a promoure la participació en l'esport" (Van Lierde, 1988:12).

La simplicitat aparent d'aquesta definició gairebé ens obliga a analitzar una mica més profundament el seu significat i precisar millor l'abast del seu contingut.

El significat latent del concepte, en la seva totalitat, intenta transmetre la importància de la participació com l'únic criteri vàlid per avaluar un Esport per a Tots. No són els resultats, ni el rendiment, ni les medalles, ni l'ascens de categoria, els criteris per

valorar l'Esport per a Tots, sinó la participació. Jo diria que aquesta paraula ha tingut tant ús i abús que sembla que l'hem buidada de significat i l'hem deixada exempta de contingut. M'agradaria recobrar aquí el terme amb tota la plenitud del seu significat. La participació, en aquest sentit, es refereix a la igualtat d'oportunitats en l'accés a la pràctica de l'esport, modificant si cal el disseny de les instal·lacions, configurant programes esportius més flexibles i adaptats a les necessitats dels practicants, formant educadors amb coneixements sobre la realitat social, cultural i biològica de cada grup, utilitzant la promoció per reduir els frems subjectius que operen sobre els grups amb menys capital cultural i biològic, etc.

L'estructura social de l'esport contemporani

La participació continguda en la definició de l'Esport per a Tots implica el reconeixement d'una estructura social de l'esport diversificada, sobre la

ESTRUCTURA SOCIAL	FORMA DE RELACIÓ	NORMATIVES DE CONDUCTA ESPORTIVA	AFILIACIÓ A ORGANITZACIONS	NIVELL DE CAPACITATS REQUERIDES	ORIENTACIÓ DE LA PRÀCTICA
ESPORT PROFESSIONAL	Laboral	Rígides	Obligada	Molt alta + Talent	Agonística
ESPORT MASSIU	Temps lliure	Flexibles	Obligada	Alta	Recreativa i Agonística
CULTURA FÍSICA	Temps lliure	No n'hi ha	Optativa	Baixa	Higiènica i Recreativa
ESPORT ESPECTACLE	Temps lliure	No n'hi ha	Optativa	Cap	Recreativa

Figura 1.

qual parlarem. D'altra banda, les accions humanes i la promoció contingudes en la seva definició ens remetran posteriorment a la importància dels processos de planificació i a les seves característiques essencials.

Les anàlisis de l'estructura social de l'esport reflecteixen diferents esquemes de participació i models de comportament de les persones en relació amb cada estructura. Des de Günter Luschen (1979) a Alemanya, a Oleg Milshtein (1990) a la Unió Soviètica o Manuel García Ferrando (1983) a Espanya, entre altres, han reconegut, en base a les anàlisis realitzades, quatre estructures diferents que responen a diversos conceptes (vegeu la figura 1):

L'estructura de l'esport professional, que es compon de practicants esportius que tendeixen a percebre remuneracions pel seu nivell de pràctica esportiva, i la seva relació amb l'esport està mediatitzada per compromisos de caràcter laboral.

L'estructura que podem denominar de *l'esport massiu*, on la participació de les persones que la componen es caracteritza per la pràctica d'un o diversos esports segons les normes que marquen els reglaments federatius. Pertanyen a organitzacions esportives i estan en certa mesura subjectes a les normes de conducta esportiva que fixen els reglaments. La seva relació amb l'esport no està mediatitzada per criteris laborals; la participació és de caràcter voluntari.

L'estructura que podem denominar *cultura física* en la qual la participació de les persones no està mediatitzada per la pertinença a una organització esportiva ni a normes de conducta esportiva derivades dels reglaments. Les pràctiques a les quals s'acullen poden estar més o menys institucionalitzades, i hi ha llibertat per acceptar les normes que deriven dels reglaments esportius.

Aquestes tres estructures estan situades en el pla de les pràctiques, és a dir, hi ha una relació de par-

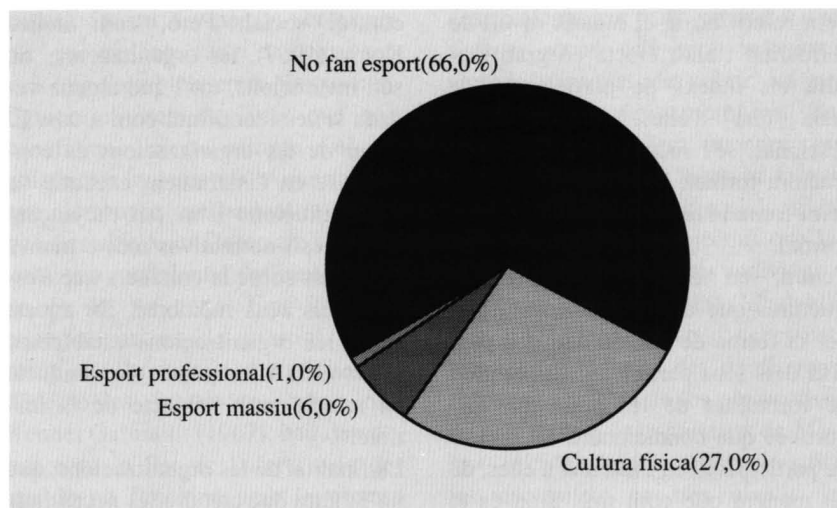

Figura 2.

ticipació activa amb l'esport. La quarta estructura social de l'esport es refereix a *l'esport com a espectacle*, la participació en aquesta estructura és de caràcter passiu.

De les quatre estructures solament tres estan situades en l'esfera de les pràctiques ocioses. Com que la base objectiva està en el temps lliure, podem dir que excepte l'esport professional, on la forma de relació amb la pràctica es regula per aspectes laborals, en la resta d'estructures (esport massiu, cultura física i esport espectacle) la forma de relació amb la pràctica està mediatitzada per la disponibilitat i el consum del temps lliure. És a dir, les pautes de comportament dels individus en relació amb la pràctica esportiva s'haurien de traslladar a la problemàtica de l'oci i el temps lliure.

D'altra banda, caldria assenyalar que la lògica a la qual obeeix l'oferta en cada una de les estructures a les quals hem fet al·lusió és diferent, tant en el pla dels principis i valors, com en el de les oportunitats d'accés. Aquestes dues qüestions afectaran en gran mesura els índexs de participació (vegeu la figura 2).

Les dades conegudes fins ara apunten a índexs de participació desiguals. L'esport professional no arri-

ba a l'1% de la població total i, en canvi, l'esport massiu, més conegut com esport federat, arriba a un 6% de la població. En l'estructura social del que hem anomenat cultura física, la participació arriba al 27% de la població total (García Ferrando, M., 1986:56). A conclusions semblants ha arribat l'autor d'aquest document a partir d'estudis de la demanda esportiva en sistemes locals (Serrano, J., 1989) i insulars (Serrano, J., 1990). És indubtable que aquests índexs de participació estan condicionats per les característiques socio-demogràfiques de la població espanyola i oscil·len més o menys en funció d'indicadors econòmics, socials, culturals i educatius, però reflecteixen clarament les dimensions i la importància de la participació en l'estructura social de l'esport espanyol.

També és possible identificar cada estructura amb el grau de formalitat que posseeix. Aquesta formalitat fa referència al nivell organitzatiu de la mateixa estructura, al grau de llibertat en l'acceptació de les normes per part dels participants i en la major o menor flexibilitat en l'aplicació d'aquestes normes per part de les organitzacions. En aquest sentit cada una de les estructures a què ens

hem referit no té el mateix nivell de formalitat i això afecta en gran mesura els índexs de participació de cada una d'elles. L'esport professional, se'l reconeix com una estructura formal, l'esport massiu, com semi-formal i la cultura física, com informal.

Tenim, en definitiva, quatre estructures que es diferencien entre si per la forma de relació activa o passiva dels seus participants, i pel grau de formalitat de les pràctiques esportives que condicionarà els nivells de participació en cada una d'elles, de tal manera que com més gran és el nivell de formalitat, major és la intensitat de la pràctica, però són menors les taxes de participació.

El paper de les organitzacions en el control de les pràctiques esportives

Cada vegada que es realitza un estudi sobre l'esport es constata que el nivell de creixement dels índexs de participació en cada una de les estructures és desigual. Ja sigui al nord d'Europa, al centre o al sud, el major creixement s'està donant en les pràctiques no organitzades, és a dir, fora de l'àmbit dels clubs i les organitzacions federatives. L'explicació a aquest fenomen caldria buscar-la en el context de la sociologia de les institucions.

Tots coneixem l'existència d'associacions, organitzacions i institucions. A les associacions, hi podem pertànyer com a membres. Totes les associacions acaben desenvolupant les seves institucions quan l'objecte d'aquestes és de vital importància per a la societat. Solen posar-se com a exemples d'institucions la família, el matrimoni, la religió, la justícia, l'esport, etc. A causa de l'intens reconeixement que la societat dona a les institucions, aquestes compleixen una funció estabilitzadora molt important en el

control social. Però, com indica König (1967), les organitzacions no són institucions, tot i que alguna vegada se les identifiqui com a tals. El paper de les organitzacions és convertir-se en l'instrument executiu de les institucions i ho fan mitjançant missatges i normatives més o menys explícites sobre la conducta que s'espera dels seus membres. En aquest sentit les organitzacions estableixen els models i les pautes de conducta en relació amb l'objecte de la institució.

La finalitat de les organitzacions, que no és altra que atendre les necessitats i demandes socials, no sempre discorre paral·lela al canvi social. Una tesi generalment acceptada és que les societats no són ens estàtics, sinó molt sensibles als canvis en les formes de producció, en la tecnologia, en els valors culturals, etc. A vegades passa que les organitzacions no s'adapten als canvis socials o responen a interessos diferents d'aquells per als quals van ser creats. Aleshores han de sorgir models de conducta alternatius, que no s'ajusten als models que regulen les mateixes organitzacions.

Una cosa semblant està passant amb una gran part del model federat de l'esport, la representació més genuïna del qual es veu reflectit en el moviment olímpic. La ritualització del rècord, els resultats, els medallers, s'han acabat convertint en la finalitat dels esportistes, de les organitzacions i dels països que formen la base d'aquesta estructura. Les Olimpíades, creades en un principi com a esdeveniment que havia d'afavorir la transmissió i l'intercanvi culturals, prenent com a instrument mitjançar la mateixa competició, han acabat convertint la competició en el fi que les justifica. Això ha comportat dues conseqüències; d'una banda, l'increment de l'ús de fàrmacs prohibits i de conductes desviades, i, d'altra banda, l'aparició de models de pràctica esportiva alternatius. En relació

amb el primer punt, cal assenyalar, per exemple, que la prioritat principal del Comitè Director de l'Esport del Consell d'Europa en els pròxims cinc anys serà, paradoxalment, el foment de valors ètics en l'esport. Objectius semblants s'estan plantejant tots els països del nostre entorn comunitari. Tanmateix, respecte al punt segon, els objectius que es plantegen són més difusos i semblen respondre més a bones intencions que a polítiques constatades.

Ja hem comentat anteriorment la reducció de la base de la piràmide tradicional. El perfil de l'esportista federat ara és més clar que mai. Des que un noi/noia s'inicia en la pràctica esportiva, posem per cas als 10 anys, requereix un entrenament sistemàtic de les seves capacitats motrius, psicològiques i tècniques que possibiliti el seu accés a nivells de competició superiors. Si el noi/noia té aptituds, podrà atènyer nivells de competició més elevats. Segons estudis transversals realitzats a EUA, Canadà i Austràlia per diversos autors (Pooley, J.C., 1980:36; Robertson, I., 1986:5; Burton, D. i Martens, R., 1986:183; Orlick, T., 1974:21; Gould, D., et al., 1982:155), en aquest procés solen abandonar, entre els 12 i els 14 anys, entre un 25 i un 35% dels que s'inicien i la causa més freqüent d'abandonament és l'estrès competicional. És a dir, si el noi no és apte, probablement es retiri o acabi competint en nivells menys importants. Tant en un cas com en l'altre, els millors resultats, els aconseguirà entre els 21 i els 26 anys i a partir d'aquesta edat pensarà a retirar-se.

En el millor dels casos, un esportista que s'inicia als 10 anys amb sort podrà aconseguir el millor nivell possible sobre els 20 i mantenir-lo uns altres 10 anys més. Què passa abans dels 10 i després dels 30 anys? Quines alternatives ofereix el model federatiu en aquests marges d'edat? Realment pocs, i és en aquesta

segmentació d'edats on està creixent la participació esportiva. Una petita part d'aquesta demanda, l'estan aconseguint entitats privades, clubs recreativo-esportius, gimnasos, etc., i la major part satisfà les seves necessitats de forma no organitzada.

En l'actualitat, més d'un 50% de la població supera els 30 anys i en un futur immediat les prediccions demogràfiques apunten a una població cada vegada més envellida. L'any 2040, per exemple, una cinquena part de la població europea tindrà 65 anys o més. En 75 anys es passarà d'un 10% de persones de més de 65 anys a un 20%, la qual cosa és una variació considerable. Això ha motivat, per exemple, que la Comissió de les Comunitats Europees hagi declarat el 1993 l'any europeu de les persones grans.

Davant d'aquesta realitat l'Esport per a Tots pretén configurar-se com una oferta que possibiliti l'accés de tots els grups socials a la pràctica de l'esport i de l'activitat física en general. Com es pot veure, l'Esport per a Tots no és una activitat o grup d'activitats determinades. És una filosofia diferent d'entendre l'oferta esportiva tradicional fins ara concentrada en organitzacions federades d'àmbit internacional amb competències en una i només una modalitat en concret. Hi ha una monopolització de les conductes esportives i un condicionament excessiu dels reglaments tècnics. Reglaments que alhora codifiquen la construcció de les instal·lacions, el disseny dels espais, l'alçada de les xarxes, les distàncies de tir, els objectes i mòbils de l'activitat, el que es pot o no es pot fer, etc. En un món tan estereotipat no és estrany que els menys capacitats i aquells que passada la seva joventut ja no arriben al nivell adequat optin per models de conducta esportiva alternatius, o potser pel que és més fàcil: abandonar.

En una economia de mercat, com en la que ens desenvolupem actualment,

sovint sentim comentaris que a base de ser repetits creen una consciència col·lectiva segons la qual el que se suposa és cert. Es pensa, per exemple, que en l'intercanvi de béns i serveis que s'estableix entre els que configuren els serveis i els que se'n beneficien, l'oferta sempre està regulada per la demanda. Aquesta idea que els usuaris, mitjançant la relació que s'estableix en l'intercanvi de serveis, van modelant i definint l'oferta no és del tot certa. Fins i tot reconeguts autors de prestigi en el camp de l'economia molt allunyats d'ideologies marxistes, com John Kennet Galbraith (1967), han demostrat com la llei de l'oferta i la demanda no funciona amb la pretesa llibertat de la demanda. Al contrari del que es pensa, són les ofertes les que modelen les demandes i no a l'inrevés, perquè els que oferten no només decideixen què és el que s'ofereix, sinó que a més, mitjançant la insinuació publicitària i persuassors ocults guien la demanda cap al consum que més els convé.

Si la llei de l'oferta i la demanda funcionés correctament, les estructures esportives actuals orientarien l'oferta cap als segments de població amb més capacitat total de consum esportiu. Però per a això és indubtable que s'hauria de reconvertir, per utilitzar aquest traumàtic terme, pràcticament tota l'oferta, tant en els fins com en la forma i continguts que adopta.

Arribats a aquest punt sorgeix inevitablement una reflexió: si hi ha un buit quant a la satisfacció de necessitats de pràctica esportiva d'una gran part de la població, de qui és competència la regulació d'aquesta oferta? Basant-nos en el supòsit que sigui responsabilitat d'algú, ja que això no està gaire clar. Partim, doncs, de la base que l'esport estructurat no satisfà totes les necessitats de la població i hem d'ubicar un model en alguna part de les estructures de la nostra societat.

Cap a un estat de benestar social

És un fet ja reconegut que el nivell de desenvolupament d'una societat o d'un sistema social està molt relacionat amb la capacitat de cobrir les necessitats dels seus membres. Les necessitats, les podem entendre com estats d'insatisfacció lligats a factors biològics, psicològics o socials orientats a un o diversos objectius que les satisfacin i que guien els individus a buscar un estat d'equilibri (Muchielli, A., 1988:39). Aquestes necessitats han estat estudiades des de diferents enfocaments. Una de les perspectives de més difusió és la innatista de Maslow (1954). Aquest autor classifica les necessitats en tres nivells jeràrquics. En el nivell més baix estan les necessitats fisiològiques o primàries (menjar, beure, sexuals, etc.) que són les que han de ser satisfetes en primer lloc perquè l'home pugui consagrar-se a les del nivell següent. En el segon nivell trobem les necessitats de seguretat o secundàries (protecció contra perills, privacions, salut, etc.). Quan les necessitats fisiològiques i les de salut són satisfetes apareixen les necessitats socials o terciàries (associació, informació, educació, cultura, comunicació, etc.). Quan totes estan cobertes llavors apareixen les necessitats d'autonomia i independència, necessitat de triomfar, etc.

Actualment es considera que la necessitat d'autorealització és la necessitat humana més important, tot i que no sigui entesa per tots els estudiosos del tema de la mateixa manera. Sigui com sigui, l'harmonia i la integració de les funcions de l'ésser humà corporal, psíquiques i socials atenyen la plenitud de la seva identitat.

La pràctica esportiva, com a sinònim d'activitat física i moviment respon a conductes que pretenen satisfer necessitats de caràcter psicosocial (tercer i quart nivell), i és una de les poques activitats humanes que permet,

amb la seva pràctica, integrar les tres dimensions de l'ésser i de satisfer d'aquesta manera un conjunt més ampli de necessitats.

El problema, des del punt de vista de les polítiques municipals, insulars, autonòmiques o nacionals, rau en quines necessitats han de ser satisfetes abans i quines després. O si ho preferiu, com jerarquitzar i establir prioritats en les polítiques econòmiques i socials, la qual cosa ens conduiria inevitablement a un tema polèmic i controvertit per ell mateix: la determinació dels valors culturals. Potser un cas senzill ens pot il·lustrar aquesta problemàtica.

En virtut de què podem establir, per exemple, que el dret dels ciutadans a la pràctica d'activitats lúdico-esportives és més important que el dret a la seguretat vial o a la prevenció d'accidents domèstics? Aquesta pregunta, com podem apreciar, té una resposta difícil. Caldria comprovar d'una manera científica, en el cas de la seguretat vial, que hi ha una relació de causa i efecte entre l'estat de les carreteres i el nombre d'accidents i que el problema no rau en els conductors. Però el cert és que ni tan sols la ciència ha pogut posar-se d'acord en la determinació dels valors culturals, perquè no s'ha pogut establir una connexió raonada entre els fets ("el que és") i els valors ("el que ha de ser"). Per aquest motiu, com assenyalava Racionero, la problemàtica dels valors ha de remetre al pla de la metafísica o del consens social (1986:137). És difícil sostraure's a aquest tema, a causa, en part, que molts dels problemes de les societats desenvolupades (consum de drogues, seguretat ciutadana, atur, deteriorament mediambiental) són els símptomes d'una malaltia social que resideix en els valors culturals.

A qui correspon, en conseqüència, la regulació d'una oferta alternativa d'Esport per a Tots? No hi ha altre remei, si refusem la resposta metafísica, que situar la discussió en el

pla del consens social. El missatge, en aquest cas, ens arriba mitjançant els textos legislatius, de la producció intel·lectual, de l'opinió autoritzada d'organitzacions de marcat accent cultural i de l'opinió pública.

En el pla de l'opinió pública totes les consultes realitzades a la població atribueixen a l'Administració la regulació i la coordinació de l'esport. Al Govern de la Nació i a les autonomies se'ls atribueix la funció de legislar i a les corporacions locals (diputacions, cabildos i ajuntaments) la funció de coordinar, regular i executar (García Ferrando, M., 1986:124) (ALEF, 1984:83). Tot sembla indicar que és allí on es desenvolupa la vida d'un ciutadà, on s'han d'assumir les ofertes de serveis esportius. Així ho han considerat molts ajuntaments que a partir de 1979 han creat serveis municipals d'esport sota fórmules de gestió directa i autònoma. En el pla dels textos legislatius, de la producció intel·lectual i dels missatges locals, nacionals i internacionals, podríem esmentar desenes de documents que indiquen igualment la importància de l'esport en l'entorn municipal.

En el pla dels textos legislatius trobem nombroses referències referents a l'esport, tot i que no expliciten clarament les responsabilitats de la seva gestió. El text legislatiu per excel·lència en tots els estats democràtics és la Constitució. En l'espanyola, l'article 43.3 estableix que els poders públics fomentaran entre altres l'educació física i l'esport. L'article 26.1 de la Llei de bases del règim local estableix que els ajuntaments de més de 20.000 habitants hauran de confirmar la seva xarxa d'instal·lacions com un servei públic. L'article 85.3 d'aquesta Llei preveu les fórmules de gestió que es poden adoptar. Hi ha, a més, altres referències a l'esport que atribueixen responsabilitats als municipis quant a normes de seguretat en els espectacles.

El preàmbul de la nova Llei de l'esport espanyol estableix clarament la utilitat social de l'esport i entre altres coses el considera determinant de la qualitat de vida com a activitat d'oci de les societats contemporànies. Tanmateix, solament regula i legisla les estructures de l'esport federat de competència estatal, ja que entén que no es pot davallar més sense envair les competències de legislació de les comunitats autònomes i que correspon a aquestes l'ordenació de l'esport en els seus àmbits territorials. No obstant això, introdueix una novetat en la legislació: el reconeixement d'una nova estructura organitzativa diferent dels clubs elementals bàsics i SAD i que denominen "ens de promoció esportiva estatal", la finalitat dels quals s'aproxima força al concepte d'Esport per a Tots.

En un darrer pla, caldria destacar les nombroses conclusions que s'han publicat d'altres congressos científics, seminaris nacionals o internacionals sobre l'esport, comunicacions d'organitzacions internacionals, etc. Així, per exemple, la Carta Europea de l'Esport per a Tots, en el seu article 3 indica "l'esport, pel fet de ser un aspecte del desenvolupament socio-cultural, s'haurà de tractar en l'àmbit local, regional i nacional". En el I Seminari Europeu de Minicipi i Esport, celebrat a Madrid al 1979, entre altres conclusions es va establir "que l'esport s'ha de considerar com un servei públic dins la comunitat i ha de rebre un tractament prioritari dins l'activitat dels ajuntaments". En seminaris posteriors, com el de l'Hospitalet al 1986, en una síntesi excel·lent sobre les funcions de la gestió esportiva en l'àmbit local es destaca també la idea anterior, "l'Esport per a Tots ha de ser potenciat per les administracions locals i territorials". Així mateix, la Carta Internacional de l'Educació Física i l'Esport de la UNESCO, sense arribar a atribuir unes competències específiques a les corporacions locals,

reconeix, en l'article 5.3, la importància dels plans d'urbanisme i ordenació rural en la planificació a llarg termini de les necessitats d'equipaments esportius. Caldria ressaltar la celebració del Seminari de Dret de l'Esport, de Màlaga (1989), del qual es van recollir les conclusions que van formar la base per a l'elaboració de la Llei de l'esport d'Andalusia. En els textos es diu "que els ajuntaments hauran de promoure i fomentar en el seu àmbit d'actuació amb especial atenció l'Esport per a Tots i els interessos socials de l'activitat esportiva".

Si assumim el consens social com a criteri per establir els valors culturals que han de prevaler, tot sembla indicar que l'activitat esportiva és considerada com un bé social de primera magnitud, i ha de ser afrontada en primera instància per les administracions locals i indubtablement pels governs territorials i nacionals. La funció dels ajuntaments en l'oferta esportiva s'hauria d'orientar prioritàriament cap als grups menys afavorits i que tenen més dificultats per accedir a la pràctica. Dels nombrosos estudis realitzats es desprèn que aquests grups se centren en aquells amb menor capital, no només socio-econòmic sinó cultural i biològic. És indubtable que els joves formen part d'un grup social que per les seves necessitats de desenvolupament i maduració i per trobar-se en etapes de socialització importants requereixen una oferta esportiva prioritària, però també és cert que és el grup que gaudeix de la major atenció per part de totes les organitzacions esportives i educatives, per la qual cosa generalment les seves necessitats solen estar cobertes per unes o altres estructures.

En tot cas el procés d'establir una oferta determinada no hauria d'obeir a criteris arbitraris ni a l'aplicació de programes estàndards perquè les realitats municipals són ben diferents fins i tot dins d'una mateixa província o illa. Donades les limitacions pres-

Pause. LAHOVSKY, Václav. Txecoslovàquia. Foto Sport

supostàries que qualsevol corporació local troba per desenvolupar els seus programes, la lògica reclama una anàlisi de la situació i la determinació d'un diagnòstic abans d'emprendre qualsevol acció. L'experiència i la investigació han demostrat que un procés racional de planificació garanteix la rendibilitat econòmica i social de les inversions i evita despeses innecessàries. Tot i que ja es posseeixen suficients coneixements sobre els índexs de participació segons indicadors socials i demogràfics com per valorar els sistemes esportius locals i establir els punts forts i dèbils d'aquests sempre es requereixen dades concretes sobre cada sistema local que ens serveixin de recolzament per a l'elaboració de programes esportius.

Els instruments de planificació esportiva en els sistemes locals

La realització de plans d'actuació esportius que persegueixin la rendibilitat social amb el menor cost possible, requereixen una metodologia en la qual es tinguin en compte no solament el que podem anomenar el subsistema es-

portiu, sinó també l'entorn on es desenvolupa. Donada la longitud d'aquest tema, que per si ja és considerable, intentarem exposar breument els instruments metodològics dels quals disposa. Els treballs sobre planificació esportiva en sistemes locals són escassos, potser a causa de la complexitat no són més nombrosos però podríem destacar-ne dos que aborden els processos de planificació amb una gran serietat. *Un programa local para el desarrollo del deporte* és el títol de Bruno Rossi, en col.laboració amb el Centre d'Estudis del CONI, va donar a un dossier que posteriorment va ser traduït a l'espanyol per l'INEFC, l'AETIDE (Associació Espanyola per al Treball sobre Instal·lacions Esportives) i la CEUMT (Centre d'Estudis Urbanístics i Territorials). De la mateixa manera *La teoría general de sistemas aplicada a la planificación deportiva municipal* és el tema que Jesús Martínez del Castillo va desenvolupar com a tesi doctoral a la Universitat de Lovaina i que probablement veurem adaptada i publicada pròximament. En tots ells es tracta la planificació des d'una perspectiva global on es tenen en compte no només aquells indicadors del subsistema esportiu, sinó també la

realitat en què l'assenten. En aquest sentit, es té en compte, per exemple, l'evolució de l'ordenació del sòl pel que fa als plans de reserva per a la construcció d'equipaments i protecció de zones verdes, les taxes de natalitat i mortalitat, les formes de producció i els sectors econòmics predominants, com també la seva evolució pel que fa al consum de temps lliure, la distribució de les poblacions per edats, sexes, nivells d'ocupació i treball, estudis, etc. Tots els treballs de planificació coneguts fins ara, sigui des de la perspectiva del marketing de la teoria de sistemes o des de la psicologia cognitiva aplicada a organitzacions, tenen un mateix fonament. Aquest respon a una simple qüestió: anticipar-se als canvis i en certa manera provocar els canvis, que és la meta de tota planificació. El procés cíclic de "conèixer" una realitat, "actuar" sobre aquesta, "verificar-ne" la transformació i "avaluar-la", com indica De Andrés, han de ser els instruments dels quals ens hem de servir per aconseguir-ho.

Farem servir el terme marketing (mercadologia, mercadotècnia), avui tan de moda, per il·lustrar i definir el que forma part d'un cos de coneixements comuns la finalitat dels quals no és altra que la de satisfer les demandes conegudes i latents d'un conjunt d'usuaris. Tot i que el marketing s'hagi utilitzat per part d'organitzacions financeres i comercials amb la finalitat de rendibilitzar les seves inversions i obtenir els rendiments econòmics esperats, els seus camps d'aplicació, com indica Kotler P. i Zaltman G. (1971:3), s'han ampliat donant origen al que s'ha definit com a marketing social. Diversos sectors relacionats amb els serveis socials, tant públics com privats, l'han utilitzat des de 1950 aproximadament en camps tan diferents com la salut, l'educació, la informació, la cultura, l'equilibri ecològic, etc. (Gómez, A. i Quintanilla, P., 1988:120).

En l'àmbit de l'esport, el marketing social encaixa plenament com a instrument de planificació en coincidir en els seus plantejaments amb els treballs de planificació coneguts. Les fases d'un procés responen en general als factors següents:

1. *El plantejament d'objectius generals*, que possibiliti la investigació posterior i la determinació de què s'ha d'investigar de cara a un diagnòstic inicial. Si establíssim, per exemple, com a objectiu prioritari la potenciació dels recursos marítims i costers com a element de pràctiques esportives, és indubtable que hauríem de dirigir l'atenció al fet de conèixer l'estat i la situació d'aquests recursos, a la seva utilització real i a la potencialitat del seu ús.
2. *El coneixement de la realitat municipal* (anàlisi del mercat), tant en el pla de l'esport com en la realitat on es desenvolupa. En el pla de l'esport, la tasca pot ser més o menys complexa o més o menys costosa en funció de les dimensions d'hàbitat del municipi, per la qual cosa generalment cal delimitar el camp d'actuació. Els indicadors que generalment s'estableixen responen al següent:

- 2.1 *Determinació de la demanda*, que ens permeti establir les dimensions reals de participació, i també la freqüència de pràctica, la distribució de la demanda per edats, sexes, etc., el nivell d'afiliació dels practicants als diferents sectors (públic i privat). Les actituds i motivacions dels que participen en l'esport ens permetrà conèixer també el nivell de satisfacció/insatisfacció de la demanda real.

D'altra banda, a partir de la demanda real, s'hauria de plantejar l'anàlisi dels que no practiquen esport, les seves motivacions,

necessitats i consum de temps lliure per la repercussió que això pot tenir en una oferta de serveis ampliada.

2.2 *Determinació de l'oferta* des d'una triple perspectiva. Els serveis existents, l'oferta d'instal·lacions i l'oferta associativa.

- *Els serveis existents* responen al tipus d'activitats que els diferents ens esportius oferten. S'hauria de determinar quines són les característiques d'aquesta oferta, el seu nivell organitzatiu, el cost econòmic que implica, les dimensions de la seva participació, etc.

- *L'oferta d'instal·lacions* es reconeix com un dels elements més importants dels sistemes esportius. Donat que la institucionalització de les pràctiques esportives ha suposat en gran mesura la institucionalització dels espais per a l'esport, l'anàlisi de l'oferta d'instal·lacions hauria de contemplar almenys la distribució espacial d'aquestes, les àrees d'influència, les zones deficitàries d'instal·lacions, el nivell de diversificació dels diferents espais esportius, les limitacions i possibilitats que ofereixen per a una oferta diversificada, etc. D'altra banda, i tenint en compte l'excessiva especialització dels espais esportius que limiten en excés pràctiques d'activitat física alternatives, l'anàlisi dels espais quotidians de pràctica esportiva i que no responen a unitats arquitectòniques, sinó a zones naturals més o menys adaptades a la pràctica d'algun esport s'haurien de tenir en compte per al diagnòstic de la xarxa d'instal·lacions.

- *L'anàlisi de l'oferta associativa*, té com a objectiu conèixer les possibilitats de canalització dels serveis municipals esportius mitjançant accions sinèrgiques que possibilitin la rendibilitat econòmica i social

d'aquests serveis. Atès l'interès mutu de les associacions i els serveis municipals d'esport en el foment de la pràctica esportiva, ambdós haurien de trobar objectius comuns que possibilitin una optimització dels recursos existents. Tot i reconèixer que la demanda associativa en el nostre entorn és escassa i que fins i tot en aquells països amb una tradició associativa elevada, l'increment de les demandes s'està donant fora del sector associat, resulta en principi imprescindible el coneixement de la realitat associativa a l'hora de fixar un programa d'activitats. Des d'aquesta perspectiva s'hauria de guiar l'atenció cap al nombre d'associacions presents en el municipi, la seva infraestructura, els recursos humans de què disposen, tant tècnics com directius, les activitats de què participen i l'orientació d'aquestes, etc.

- 2.3 *Anàlisi de l'entorn.* D'altra banda, al marge de les anàlisis tendents a conèixer la situació de les demandes i ofertes esportives hi ha tota una sèrie de factors indirectes que condicionen en major o menor mesura les característiques de l'esport en el municipi. Per aquest motiu és adequat l'obtenció de dades sobre les activitats laborals que es desenvolupen en el municipi, com són les activitats laborals i el sistema de producció, com es distribueix el sistema residencial, les facilitats i dificultats dels desplaçaments dins del municipi, les característiques socials i culturals de l'àrea, l'entorn mediambiental, com també les relacions amb els municipis i territoris circumdants, etc.
- La finalitat d'obtenir un coneixement de la realitat esportiva i no esportiva mitjançant una

anàlisi exhaustiva per a l'obtenció de dades no ha de ser altra que la de conèixer les necessitats i mancances de l'entorn on ens desenvolupem. La integració de totes les dades ens ha de permetre establir un model descriptiu de tot el que passa en el municipi a partir de la identificació dels punts forts i dèbils del sistema; això ens permet establir un conjunt d'estratègies i accions que defineixen la política esportiva municipal.

3. *Elaboració d'un programa d'activitats* (desenvolupament del producte/servei). L'amplíssima gamma de serveis esportius tendeix a ensombrir les idees quan es tracta de fixar quins serveis s'han d'ofertar. Les limitacions que ens imposen els espais esportius, els drets que s'adquireixen pel costim d'ús en una part de sectors de practicants, etc., contribueixen a complicar l'establiment d'una oferta que respongui a les necessitats detectades. No podem aquí concretar programes perquè sobretot els programes haurien de respondre al coneixement que tenim de cada realitat observada. Els trets generals que s'haurien de tenir en compte responen al següent:

- Determinació d'objectius i estratègies.
- Accions de promoció.
- Serveis previsibles a ofertar.
- Calendaris i temporalització de les activitats previstes.
- Projectes de gestió d'instal·lació.
- Plans de reformes d'instal·lacions i reserves de sòl.
- Accions de formació de tècnics.
- Canals de comunicació i informació de serveis.
- Determinació de preus per a l'ús de serveis.
- Determinació dels instruments

d'avaluació i impacte dels programes.

4. Com a darrera fase del procés caldria destacar *la verificació de les transformacions observades* (anàlisi i detecció de les incoherències). Atesa la complexitat de les realitats socials és pràcticament impossible predir al 100% els comportaments de totes les associacions o persones que intervenen en un programa o se'n beneficien. En general això hauria de motivar-nos a adoptar una actitud d'alerta i flexibilitat de possibles canvis que en moments determinats s'han d'introduir. L'observació continuada i la verificació del que en cada moment "és" amb el que "esperàvem que fos" a partir dels instruments d'avaluació previstos és una actitud d'anticipació de possibles incoherències del programa. Una de les alternatives de les quals podem disposar per reduir al mínim la incertesa és l'elaboració de plans de contingència que puguin ser introduïts en un moment determinat per pal·liar possibles desajustos.

Conclusions

L'Esport per a Tots no respon a un model institucionalitzat de l'esport. Els seus principis estan orientats al desenvolupament de la persona segons el moment maduratiu en el qual es trobi, i reconeix la importància de la presència de l'activitat esportiva en l'entorn comunitari o veïnal on resideixi. Va més enllà de les meres labors de promoció i com qualsevol servei social requereix uns plantejaments que s'assentin fermament en el coneixement de cada realitat on es pretengui aplicar. Des d'aquesta perspectiva es fan imprescindibles tasques de planificació per al seu desenvolupament, com també per a

l'optimització i rendibilitat de tots els recursos que comporta la seva aplicació.

BIBLIOGRAFIA

- ANDRÉS, F. de, *La oferta pública y privada en el deporte español*, ponència presentada al simposi L'Esport en la Societat Espanyola Contemporània, Madrid CSD, 1983.
- BOE *Ley del deporte*, BOE num. 249, de 17.10.1990.
- BURTON, D. i MARTENS, R., "Pinned by their own goals: an exploratory investigation into de kids drop out of wrestling", dins *Journal of Sport psychology*, núm. 8, 1986.
- CONSEJO DE EUROPA, "Carta europea del Deporte para Todos", dins *Boletín de información y documentación*, núm. especial, Ed. Unisport, Màlaga, 1988.
- GAVINET D'ESTUDI ECONÒMIC I SOCIAL ALEF *Informe sobre demanda latente de Cultura y Deporte*, Consejería de Cultura y Deportes, Madrid, 1986.
- GALBRAITH, J.K. *The New Industrial State*, Ed. Hamish Hamilton, Londres, 1967.
- GARCÍA FERRANDO, M. *Hábitos de los españoles (sociología del comportamiento deportivo)*, Ed. Ministerio de Cultura. Instituto de Ciencias de la Educación Física y el Deporte, Madrid, 1986.
- GARCÍA FERRANDO, M., *La crisis del deporte federado: el caso del deporte municipal en España*, ponència presentada en el Congrés Mundial de l'AISEP, Madrid, 1988.
- GARCÍA FERRANDO, M., *Notas para el estudio de la estructura social del Deporte y de la práctica deportiva en España*, ponència presentada en el simposi El deporte en la Sociedad Española Contemporánea, Madrid, CSD, 1983.
- GÓMEZ, A.; QUINTANILLA, P., *Marketing social. Desarrollo, concepto y aplicación*, Ed. Promolibro, València, 1988.
- GOULD, D. et al. "Sport psychology in the 1980's: status, direction and challenge in youth sports research", dins *Journal of Sport Psychology*, núm. 4, 1974.
- GUTMANN, A. *From ritual to record*, Columbia University Press, Nova York, 1978.
- KNOP, P. *Deporte para Todos en Flandes (Bélgica)*, dins les actes del II Seminari andalus sobre l'esport municipal, Ed. Unisport, Màlaga, 1988.
- KNOIG, P. *Soziologie (Fischerlexikon)*, Frankfurt, 1967, Cfr. Weis, Kurt, *Desvío y conformidad en la institución del deporte*, a Lüschen G. i Wis, K. *Sociología del deporte*, Ed. Miñón, Valladolid, 1979, p. 133.
- KOTLER, P. i ZALTMAN, G., "Social Marketing: an approach to planned social change", dins *Journal of marketing*, vol. 35, juliol de 1971.
- LENK, H. *Sobre la crítica al principio del rendimiento en el deporte*, a Lüschen, G. i Weis, K., *Sociología del deporte*, Ed. Miñón, Valladolid, 1979, p. 133.
- MASLOW, A. *Motivación y personalidad*, Ed. Sagitario, Barcelona, 1954.
- MASLOW, A. "Algunas proposiciones para lograr un crecimiento y una autorrealización psicológica", en *La Educación hoy*, núm. 2, vol. 3, febrer de 1975.
- MAYNTZ, R. et al. *Introducción a los métodos de la sociología empírica*, Ed. Alianza Universidad, 4ª edició, Madrid, 1985.
- MCCLELAND, D., *The achieving society*, Ed. Van Nostrand, Nova York, 1961.
- MILSHTEIN, O. *Estructura social del deporte*, conferència donada a Las Palmas de Gran Canaria, març, 1989.
- MUCCHIELLI, A., *Las motivaciones*, Ed. Paidotribo (col. Conocer), Barcelona, 1988.
- ORLICK, T., "The athletic dropout: a high price for inefficiency", dins *Canadian association for health, physical Education and Recreation Journal*, nov.-dec., 1974.
- PARLEBÁS, P. *Elementos de sociología del deporte*, Ed. unisport, Màlaga, 1988.
- POOLEY, J.C., *Drop outs*, dins *Coaching Review*, núm. 3, 1980.
- RACIONERO, L., *Del paro al ocio*, Ed. Anagrama, 9ª edició, Barcelona 1986.
- VAN LIERDE, A. *Filosofía y futuro del Deporte para Todos*, dins les Actas del II Seminario andaluz sobre deporte municipal, Ed. Unisport, Màlaga, 1988.
- ROBERTSON, I., "Youths sport in Australia", dins Weiss, M.R. i Gould, D. (eds.) *Sport for children and youth: the 1984 Olympic Scientific Congress Prodeedings*, vol. X. Human Kinetics, Illinois, 1986.
- ROSSI, B. *Un programa local para el desarrollo del deporte*, INEFC-Barcelona, 1981.
- SERRANO, J.A., *Análisis de la demanda y de la oferta de instalaciones de Arrecife*, sense publicar, Las Palmas, 1989.
- SERRANO, J.A., "Bases de una ordenación del deporte", dins *La Palma*, (sense publicar) Las Palmas, 1990.
- YDE, J.M. "El Deporte para Todos en Francia", dins les Actas del II Seminario andaluz sobre deporte municipal, Ed. Unisport, Màlaga, 1986.
- KRAWCZYK, Z. et al. "La dialéctica del cambio en el deporte" moderno, dins Lüschen G. i Weis, K. *Sociología del deporte*, Ed. Miñón, Valladolid, 1979, p. 142.